

KÁRPÁTOK ALAPÍTVÁNY – MAGYARORSZÁG

A KORAI ÉLETÉVEKBE TÖRTÉNŐ BEFEKTETÉS MINDANNYIUNK ÉRDEKE

A TÁRSADALMI HÁTRÁNYOK KORAGYEREKKORI
CSÖKKENTÉSÉT CÉLZÓ HELYI PROGRAMOK
JELLEMZŐI ÉS TAPASZTALATAI

Kárpátok
Alapítvány

2021

Bevezetés

Ezt a kiadványt azzal a céllal készítettük, hogy olyan magyarországi, elsősorban civil kezdeményezéseket, működő projekteket, jó gyakorlatokat mutassunk be, amelyek hátrányos helyzetű, szegénységben élő gyerekek korai képességgondozását, képességfejlesztését tűzik ki célul. Számos eredményes, ígéretes koragyerekkori fejlődést támogató kezdeményezés létezik Magyarországon. A legismertebb, ma már rendszerszintűnek mondható szolgáltatás a Biztos Kezdet Gyerekház, amelyet 2013-tól a Gyermekvédelmi törvény gyermekjóléti alapellátásként, a gyerekek esélyeit növelő szolgáltatásként szabályoz, illetve 2014-től a központi állami költségvetés finanszíroz. Összeállításunk azonban olyan helyi programokra fókuszál, amelyek megvalósulását Alapítványunk (is) támogatta annak érdekében, hogy hátrányos helyzetű kistélepléseken, városi szegregátumokban minél hangsúlyosabban legyenek jelen a koragyerekkori beavatkozások. Hét olyan, civil szervezet által megvalósított programot választottunk ki, amelyek több éve működnek eredményesen, és egyes elemeik, módszereik mások számára is hasznosak lehetnek. A kiadvánnyal célunk, hogy más szervezeteket, személyeket is hasonló kezdeményezések megvalósítására, továbbfejlesztésére sarkalljunk, amellyel, hogy felhívjuk a figyelmet a szegénységben élő, hátrányos helyzetű gyerekek korai képességgondozásának jelentőségére.

A gyerekek korai képességgondozása a hátrányos helyzetből, a szegénységből, a szülők alacsony iskolai végzettségéből eredő lemaradásokat és hiányokat igyekszik ellensúlyozni azzal, hogy komplex szemlélettel és szolgáltatásokkal megteremt a megfelelő fejlődéshez, a képességek és készségek kibontakoztatásához és gondozásához szükséges feltételeket, körülményeket a gyerekek és szüleik számára.

A koragyerekkori lehatárolásának többféle megközelítése létezik, a leggyakoribb talán a 0–5 év közötti időszak hangsúlyozása. Ez az életszakasz döntő hatással bír későbbi életünk minőségére. Az agyfejlődés a legkorábbi életévekben a leggyorsabb, életünk első két-három éve a legérzékenyebb időszak: kéthónapos és két éves kor között átlagosan 1,8 millió új idegpálya jön létre másodpercenként.¹ Ebben az érzékeny periódusban az idegpályákat vagy megerősítik, vagy gyengítik a környezeti válaszok, a tapasztalatok, a gondoskodás vagy annak hiánya. Mindezek a körülmények és hatások nagymértékben befolyásolják a jövőbeni fejlődést, a kognitív és szociális készségeket, a képességeket, az egészséget, végső soron a további élet minőségét, sikerességét. Ezért fontos, hogy ezek az alapok biztosak, szilárdak legyenek.

Valamelyest bővítve a közkeletű lehatárolás- nemzetközi definíciók, többek között az UNICEF és az Egészségügyi Világszervezet (WHO) megközelítése, szempontjai alapján² – a koragyerekkori beavatkozások célcsoportjának a 0–8 év közötti gyerekeket tekintjük. Közülük is azokat, akik hátrányos helyzetűek, marginalizáltak, kirekesztett, szegregált közösségekben élnek. Esetükben kiemelten fontos a minél korábbi és minél komplexebb beavatkozás. Az Európai Unió szintén hangsúlyozza a színvonalas koragyerekkori gondozás, nevelés-oktatás fontosságát, különösen a hátrányos helyzetű gyerekek körében. Ez teremti meg a jövőbeni társadalmi integrációt (az oktatás, a foglalkoztatás, a jólét) alapjait.³

A koragyerekkori minőségét számos tényező alakítja: a szüleink életvitel, a magzati szakasz, a családjunk, a minket körülvevő környezet, a közösség, a táplálkozás, a stressz, ahogy a szegénység is. Az első három életévben a legmeghatározóbb tényező a gondoskodás. A WHO *Törődő Gondoskodás koncepciója* szerint a szülők, a gondviselők által teremtett, kiegyensúlyozott fejlődést támogató környezet stabil és biztonságos, amely gondoskodik a gyermek jólétéről, egészségéről, megfelelő táplálkozásáról, elősegíti a korai játékos tanulást, tapasztalást, figyelembe véve a gyermek érzelmi és fizikai szükségleteit.⁴

Ez a stabil és biztonságos környezet azonban – különböző, de többnyire strukturális okok miatt – gyakran hiányzik, vagy kevésbé biztosított a hátrányos helyzetű családokban. Azok a gyerekek, akik stresszben, szegénységben, nélkülözésben élik első éveiket, később egyáltalán nem, vagy csak nagyon nehezen tudják behozni lemaradásukat. Ők lesznek az évismétlők, a korai iskolaelhagyók, a munkanélküliek. Azok, akik nem találják meg helyüket a világban. A szocio-ökonómiai hátrányok kompenzálása, enyhítése nélkül ők lesznek azok, akik – jellemzően generációk óta ismét – tovább örökölik a hátrányos helyzetet, a létbizonytalanságot, a kirekesztettséget.

A koragyerekkori beavatkozások, a gyerekekbe történő beruházások a leghatékonyabbak és a legkifizetőbbek, társadalmi és gazdasági megtérülésük jelentős, hiszen eredményesebb életpályákat, sikerebb jövőt, jobban működő társadalmat alapoznak meg. A korai életévekbe történő befektetés tehát mindannyiunk érdeke.

1 Eliot 2001 – Diane M. Mackie - Eliot R. Smith (2001) *Szociálpszichológia*. Budapest: Osiris Kiadó

2 Lásd erről pl. UNICEF (2017) *Early Moments Matter for every child*. New York: United Nations Children's Fund; UNICEF (2014) *Early Childhood Development. The Key to a full and productive life*. 03/15/2014 *Early Childhood Development. The Key to a full and productive life*. 03/15/2014; Dendoba, Amina D. et al (2014) *Stepping up Early Childhood Development. Investing in Young Children for High Returns*. World Bank Group, Children's Investment Fund Foundation; WHO weboldal: https://www.who.int/maternal_child_adolescent/topics/child/development/en/

3 https://ec.europa.eu/education/policies/early-childhood-education-and-care_en

4 https://www.who.int/maternal_child_adolescent/child/nurturing-care-framework-rationale/en/

Helyi programok, jó gyakorlatok

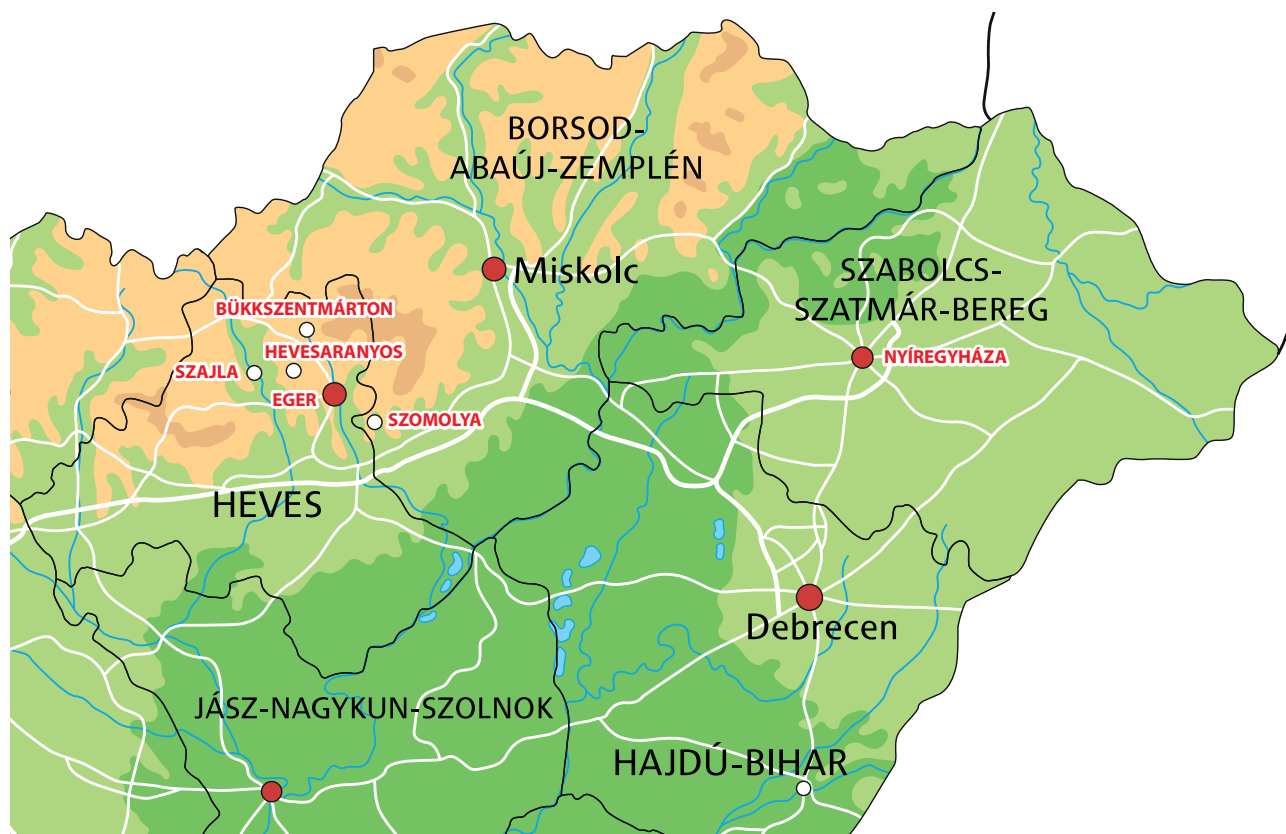
A kiválasztás és a bemutatás szempontjai

A programok kiválasztását, értékelését nyolc fő szempont alapján végeztük el, és ez a szempontsor adja bemutatásuk struktúráját is, ami – szándékaink szerint – segítheti egyes elemek, tevékenységek, módszerek adaptálását.

- Igyekeztünk többféle településtípust (község, kisváros, középváros, nagyváros) reprezentáló és eltérő adottságú környezetben (pl. szegregátumban, közszolgáltatások nélküli zsákfaluban, városi külterületen) megvalósuló kezdeményezéseket választani. (Fontos adalék, hogy ezektől a tényezőktől függetlenül, minden helyszínen, minden program számára rendelkezésre áll közösségi ház, közösségi helyiség).
- A megvalósító kulcsszemélyek végzettsége, kompetenciái tekintetében is a változatosság vezérelt bennünket. Vannak olyan kezdeményezések, amelyeket magasan kvalifikált, képzett szakemberek vezetnek, és vannak, amelyeket a helyi közösségek elismert tagjai szerveznek külső szakember, szakemberek közreműködésével.
- A megközelítésmód és a tevékenységek komplexitása is fontos szempont volt, így olyan programokat választottunk, amelyek nem csak a gyerekeket, hanem komplex

eszközökkel az egész család támogatását célozzák, és ez megnyilvánul sokrétű, egymásra épülő tevékenységeikben.

- Az alkalmazott módszerek komplexitása és az elemek, tevékenységek egyedisége (az innovatív elemek) valamennyi kiválasztott helyi gyakorlatban megjelenik.
- A beavatkozások, a fejlesztő tevékenységek eredményességének mérése, nyomon követése is fontos szempont volt, amely szintén minden esetben megvalósul.
- A helyi közösség részvétele, a közösségi alapú tervezés és megvalósítás – hasonlóan az előző szempontokhoz – minden bemutatott projektnek fontos eleme (eltérő hangsúlyokkal és mértékben, valamint különböző, változatos módszerekkel).
- Figyelembe vettük azt is, hogy milyen minőségű szakmai, hálózati együttműködések jönnek létre, erősödnek meg a programok során (például óvodákkal, iskolákkal, szociális, egészségügyi intézményekkel, szolgáltatásokkal, szakemberekkel történő együttműködések formái, intenzitása).
- Végül szempontként határoztuk meg, hogy adaptációt, a felhasználhatóságot befolyásoló fontos tényezők (jogi tényezők, továbbfejlesztés lehetősége, speciális eszközök szükségessége, stb.) megjelennek-e a projektekben.

Add a kezed az esélyegyenlőség megteremtésének segítéséhez az oktatásban és a munkaerőpiacon közhasznú Egyesület

📍 4400 Tiszavasvári, Mester út 16.
📌 AddaKezedKhe

A játék mindenkié – koragyerekkori képességfejlesztés a nyíregyházi Huszár-telepen

Az Add a kezred Egyesület 2008-ban jött létre Tiszavasváriban azzal a céllal, hogy segítse az esélyegyenlőség megteremtését mind az oktatás, mind a munkaerőpiac területén. Az együttműködés és a közös gondolkodás meghatározó az egyesület működésében. Ezt támasztja alá, hogy a szervezet jó ideje részt vesz a hazai és a nemzetközi társadalmi integrációt elősegítő folyamatokban, kiemelten a roma integrációt elősegítő tevékenységekben. Alapelvük, hogy projektjeik által olyan programokhoz juttassák célcsoportjaikat, amelyek összhangban állnak a szükségletekkel, és segítik a társadalmilag leszakadt rétegek felzárkóztatását. Fontos számukra, hogy célcsoportjaik ne csak résztvevői, hanem aktív formálói is legyenek programjaiknak.

A szervezet tevékenységét a 117 ezer lakosú Nyíregyháza szélén található Huszár-telepen végzi, önkormányzati fenntartású épületben. A telep egy nehezen megközelíthető zárványterület (vasúti sínek és egy ipari övezet zárják el a város többi részétől), ahonnan tömegközlekedéssel csak nehezen érhető el a belváros. A telep szegregált, főként roma családok lakják, amelyek rendkívül rossz lakáskörülmények között élnek. A háztartások egy részében nincs víz, mert a szolgáltató tartozás miatt kikapcsolta (ezek a családok a közkútról hordják a vizet). Az önkormányzat egy telepfejlesztési-felszámolási program keretében önkormányzati épületeket, illetve azokban komfortos lakásokat újít fel, melyeket a köztartozásmentes – elsősorban kisgyermekes – családok bérelhetnek ki kedvezményesen. A program miatt folyamatos a feszültség a lakóközösségekben, ami sokszor begyűri a szervezet tevékenységébe is. Ezt az egyesület a telepen jelenlévő szakmai szervezetek és intézmények együttműködésével igyekszik kezelni.

A telepen jelenleg egyházi fenntartású óvoda és általános iskola működik. Korábban önkormányzati fenntartású volt az oktatási intézmény, de a hátrányos helyzetű (roma) tanulók szegregációja miatt indított per hatására az iskolát megszüntették, és a tanulókat több belvárosi iskolába osztották szét, számukra ingyenes iskolabusz szolgáltatást biztosítva. Később az épületet az önkormányzat az egyház használatába adta, rendelkezésre bocsátotta, az iskolabusz-szolgáltatást pedig megszüntette, ellehetlenítve így sok gyerek belvárosi (integrált) oktatását. Az önkormányzat 2013 és 2015 között sportpályát és játszótérrel is kialakított a telepen, de a kivitelezés minősége és a fenntartás-amortizáció körüli viták miatt több játékszer évek óta nem használható.

Az egyesület a koragyerekkori képességgondozást és képességfejlesztést támogató programját a Huszár-telepen élő, kisgyerekeket nevelő családok számára, velük szoros együttműködésben valósítja meg. Ennek keretében a családok igényeire és szükségleteire válaszoló csoportos fejlesztést végeznek. Legfontosabb céljuk, hogy az itt élő gyerekek minőségi oktatáshoz való hozzáférést és képességeik maximumának elérését segítsék. Nagy hangsúlyt fektetnek a szülők bevonására, valamint arra, hogy ösztönözzék őket a tudatos iskolaválasztásra.

A program fő elemei:

- Játékidő
- Játéktár
- Tudás napja
- Közösségi események
- Támogatói csoport
- Önkéntes szülői csoport
- Szupervízió

A kétheti rendszerességgel tartott játékidő foglalkozások célja a szülői kompetenciák fejlesztése, illetve az, hogy a szülők megtapasztalják, milyen fontos szerepe van a közös játéknak a családnak, a gyerekek életében. A közös játék során a szülők jobban megismerik gyerekeiket, és maguk is átélnek olyan helyzeteket, amelyek saját gyerekkorukból hiányoztak. Céljuk, hogy növeljék a családok közös minőségi időtöltését, ezáltal erősödjön a szülő és a gyerek közötti kooperáció.

A Játéktár olyan közösségi hely, ahol a szülők fejlesztő játékokat és könyveket kölcsönözhetnek ki, pótolva így az otthoni hiányokat, biztosítva a gyerekek rendszeres (otthoni) fejlesztését. A program kiemelt figyelmet fordít a szülők bevonására és meg erősítésére, több programelem közvetlenül nekik szól. A kétheti rendszerességgel megszervezett alternatív közösségi alkalmak során az életvezetési ismeretek, a kulcsképeségek és az identitástudat fejlesztése kerül fókuszba. A Tudás-napokon (havi egy alkalommal) a szülők által kiválasztott témákról beszélgetnek meghívott szakértővel.

Önkéntes szülői csoport is alakult, amelynek tagjai (a program korábbi résztvevői) tudás- és tapasztalatátadással segítik az újonnan bekapcsolódó fiatal szülőket. A munkatársak és a résztvevő anyák számára szakember tart szupervíziót, amelynek keretében készítik elő és dolgozzák fel a gyerekek bemeneti mérését, az egyéni fejlesztési terveiket (ezek előrehaladását esetmegbeszéléseken értékelik). A megvalósítók a koragyerekkor területén működő közintézményekkel, szolgáltatásokkal szorosan együttműködnek, több intézmény részvételével támogatói hálózatot hoztak létre. A szakemberek rendszeresen bekapcsolódnak az egyesület által szervezett családi programokba, így erősödik kapcsolatuk a helyi közösséggel.

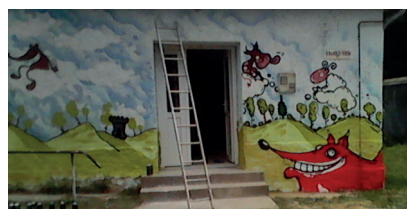
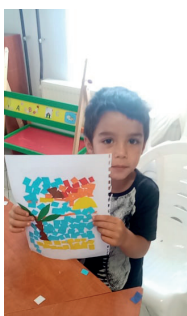
A programban szociálpedagógus és pedagógiai asszisztens munkatársak végzik a gyerekek és a szülők viszonyainak feltérképezését, problémáik felismerését. A széleskörű szakmai ismeretekkel rendelkező szakemberek támogatják egymást a programok szakmai megvalósításában, közvetlenül foglalkoznak a gyerekekkel és a szüleikkel, valamint ők végzik a program eredményeinek, hatásának nyomon követését (pl. egyéni fejlesztési tervek, bemeneti mérések).

A program keretében olyan eszközöket szereztek be, amelyek lehetővé teszik az otthoni fejlesztéseket is (pl. forma- és színkirakók, építőkockák, memóriakártyák, puzzle, gyurmák, gyöngyfűzők, golyópályák, színezők, nyomdajátékok stb.). Ezeknek az eszközöknek a beszerzése és fenntartása (szükség esetén cseréje) költséges, a gyerekek fejlesztését közvetlenül támogató programelemek miatt azonban elengedhetetlen. (Az eszköztár kialakítása és fenntartása tehát összességében viszonylag jelentős forrásokat igényel.)

Falu(sz)építők Bükkszentmártoni Egyesülete

📍 3346 Bükkszentmárton II. Rákóczi Ferenc út 82.
📌 Falu-Szépítők-Bükkszentmártoni-egyesülete

Gyereksziget Bükkszentmártonban

Az Falu(sz)építők Bükkszentmártoni Egyesülete 2013 januárjában alakult meg Bükkszentmártonban falufejlesztési célokkal: elsősorban a helyi humán erőforrás fejlesztését, a falu kohéziójának, valamint a roma és a nem roma emberek közötti kapcsolatok erősítését tűzték ki célul. Közreműködnek a környező falvak közötti együttműködések kialakításában, erősítésében is. Az egyesület rendszeresen szervez a község problémáit megvitató találkozók, amelyekbe a polgármestert és a roma nemzetiségi önkormányzat képviselőit is bevonják. Más közösségi programokat szintén rendszeresen (havonta) valósítanak meg.

Az egyesület a Szegényeket Támogató Alap Egri Alapítványa által vezetett „Hét falu, egy hálózat – peremhelyzetű falvak összefogása három kistérség határán” c. projekt keretében, annak szakmai támogatásával sajátította el a különböző közösségi programok, tevékenységek megvalósításához, illetve projektek lebonyolításához szükséges ismereteket, gyakorlatokat. Jelenlegi központjukat, a Gyerekszigetet, egy jól megközelíthető önkormányzati ingatlanban alakították ki a Norvég Civil Támogatási Alapnál nyertes projektjük keretében (2015–2016-ban). Az egyesület által felújított és berendezett, felszerelt épület változatos

foglalkozások és közösségi események befogadását teszi lehetővé, és ma már fontos szerepe van a helyi lakosság, mind a szülők, mind a gyerekek életében.

A Heves megyei zsákfalú, Bükk-szentmárton lakossága 249 fő (KSH, 2019), a roma népesség hivatalos aránya 15 százalék (KSH, 2011), de egyébként a falu népességének mintegy harmada roma. A legközelebbi város az öt kilométerre fekvő Bélapátfalva (2900 fő). A községnek nincsen önálló közigazgatása és a közszolgáltató intézmények is hiányoznak. A tömegközlekedési járatok rendszertelenek, bizonyos napszakokban egyáltalán nem megy be busz a faluba. A településen nincsenek gyerekintézmények, ezért kisgyerekekkel, óvodapedagógus, pedagógus szakemberek sem érhetők el a szülők számára helyben. A gyerekeket a szomszédos településeken található óvodába és iskolákba buszokkal szállítják. Ez a megoldás nem teszi lehetővé, illetve jelentősen megnehezíti a szülő/a család és az nevelési-oktatási intézmény közötti együttműködést, a párbeszédet a gyerekek fejlődése érdekében. A többségében alacsony iskolai végzettségű szülők így segítség és iránymutatás nélkül maradnak gyermekeik nevelése, fejlesztése terén. Ha a gyerekek fejlettségi szintje korukhoz képest elmaradást mutat, nem tudnak kihez fordulni segítségért. A fejlődésben elmaradt gyerekek iskolai beilleszkedése pedig nehézkes, és a tanulásban is lemaradnak társaiktól.

A helyi koragyerekkori képességgondozást, képességfejlesztést támogató program hosszú távú célja ezért az, hogy a kisgyermekes családok életébe, illetve a kisgyermek fejlődésébe történő beavatkozással felkészítsék őket az iskolai ismeretszerzésre, meg alapozzák a sikeres iskolai teljesítményt, a piacképes tudások és készségek megszerzését a későbbi életévekben. Mindezzel pedig – hosszú távon – megszakítsák a szegénység újratermelődésének folyamatát.

A program közvetlen célja, hogy a bükk-szentmártoni 0–8 éves gyerekek és szüleik számára a gyerekek megfelelő fejlődését támogató foglalkozásokat és szolgáltatásokat biztosítson az életkori sajátosságoknak és szükségleteknek megfelelően.

A program fő elemei:

- Játszóház foglalkozások, tanulásegítés
- Családi napok
- Nyári tábor
- Kirándulások, kulturális programok

A gyerekfoglalkozások legfőbb célja a 3 év alatti gyerekek mozgás- és beszédfejlesztése, a 4–5 évesek iskolaérettségének elérése, valamint a 6–8 éves gyerekek tanulásának támogatása. A program komplexitásra törekszik abban az értelemben, hogy nem elégszenek meg a gyerekek bevonásával; a gyerekek környezetében élők elérését és képzését is fontosnak tartják. Az érintett szülőket és egyesületi tagokat a gyerekek tudatos neveléséhez, képességgondozásához szükséges ismeretátadással, készség- és képességfejlesztéssel segítik.

A játszóházak keretében a gyerekek elsősorban alkotó tevékenységben vesznek részt, és számukra új technikákkal ismerkedhetnek meg (pl. ragasztás, gyurmázás, festés), aminek hatására kéz ügyességük, finommotoros képességük, kreativitásuk, önkifejező készségük fejlődik, az egyes aktivitások során kintartásuk és motíváltóságuk erősödik. Emellett játékos formában (pl. kvíz kérdések,

vetélkedők, szókirakók) szerezhhetnek új ismereteket, általános tudásuk bővül, ami kedvezően befolyásolja későbbi iskolai teljesítményüket. A program részeként kirándulásokat szerveznek, és kulturális programokat látogatnak (többek között a fővárosban).

A családi egység és a közösség erősítését a havonta megrendezett tematikus családi napok szolgálják (pl. gyereknap, Mikulás-nap, karácsony, farsang, főzőverseny, helyismereti vetélkedő). Ezekbe a rendezvényekbe több olyan szülő is bekapcsolódik, akiknek gyerekei nem járnak a játszóházba.

A minden évben más koncepcióra épülő nyári táborokat az egyesület önkéntesei és a szülők szervezik, 15–20 gyerek részvételével.

A közösségi ház hétköznapokon és szombaton is várja a gyerekeket és a szülőket; akkor is, amikor nincsenek szervezett, irányított foglalkozások. Ilyenkor a gyerekek szabadon tudnak kirakózni, társasjátékozni, gyurmázni, festeni, rajzolni, szókirakózni, trambulinozni, jó időben pingpongozni, labdajátékokat játszani, valamint a tanulásához, az olvasáshoz is adottak a feltételek a helyi munkatárs vezetésével. A közösség magáénak érzi a Gyerekszigetet, szeretnek ott lenni, a rendezvények után segítenek elpakolni, takarítani; az apák a technikai feladatokból is kiveszik a részüket (ők szerelték össze a trambulint és a kosárpálánkot, és segítenek a tereprendezésben, a fűnyírásban is). A program megvalósítói fontosnak tartják, hogy a szülők is részt vegyenek a foglalkozásokon, mivel a közös alkotás és időtöltés mind a szülőkre, mind a gyerekekre jó hatással van.

A játszóházi foglalkozásokat hetente egyszer külső szakember (szociálpedagógus) vezeti, aki a gyerekek fejlődését is nyomon követi, dokumentálja. Ha valakinél lemaradást tapasztalnak, arra nagyobb figyelmet fordítanak, hogy együtt tudjon haladni a csoport. A hét többi napján (hétköznapokon) a helyi munkatárs vezeti a foglalkozásokat a szakember útmutatásai alapján, illetve az ő háttértámogatásával. 2020-ban a járvány miatti kijárási korlátozások és bezárások alatt a helyi munkatárs szerepe kulcsfontosságúvá vált a szervezésben, a szülővel való kapcsolattartásban, a szülők támogatásában (mivel a külső szakember nem tarthatott foglalkozásokat).

Az adaptáció szempontjából fontos, hogy a helyi munkatárs az érintett közösség tagja, és bár felsőfokú végzettsége nincs, a külső szakember közreműködésével és folyamatos szakmai támogatásával, valamint releváns képzések, tréningek során elsajátította a foglalkozások, a programok szervezéséhez, vezetéséhez szükséges kompetenciákat. Ennek része a kreativitás is, hiszen mindig új ötletekre van szükség.

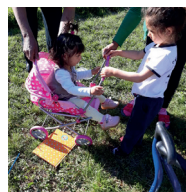
Ugyancsak fontos elem az egyesületi programoknak otthont adó közösségi tér, amely állandóságot jelent a programokat látogató gyerekek, családok számára. A Gyerekszigetben számos olyan fejlesztő játék található, amely sok család otthonából hiányzik. A gyerekek nagymozgásának fejlesztésében fontos szerepe van a trambulinnak, a pingpong asztalnak, a homokozónak és az egyéb beltéri és kültéri eszközöknek.

Bár a foglalkozások eredményesek, az egyesület munkatársai szerint több külső helyszínen megvalósuló programra volna szükség, hogy a gyerekek és a szülők többször mozduljanak ki a faluból, „világot lássanak”, élményeket, tapasztalatokat szerezzenek.

Laskó-forrás Egyesület

Laskó-forrás
Egyesület
Hevesaranyos

📍 3322 Hevesaranyos, Szabadság utca 21.
📍 Forrás-Laskó-Egyesület

Kreatív játék az iskolaérettségért Hevesaranyoson

A Heves megye északi határán fekvő Hevesaranyoson alakult meg 2013-ban a Laskó-forrás Egyesület, amelynek elsődleges célja egy erős és aktív helyi közösség létrehozása. Az egyesület olyan szervezetté szeretne válni, amely képes beleszólni a hevesaranyosi lakosságot, köztük a szegényeket, a cigányokat is érintő döntésekbe és gyakorlatokba. Alaptevékenységeikkel a helyi roma és nem roma lakosság életminőségének javulását igyekeznek elősegíteni, kompenzálni próbálják a közösségi, családi, szociális szolgáltatások hiányait. Kiemelt figyelmet fordítanak a helyi közösség építésére: az egyesület büszke a helyi fiatalokból álló cigány tánccsoportjára, amely nagymértékben hozzájárul a helyi roma közösség kohéziójának erősítéséhez.

Hevesaranyos egy 577 lakosú (KSH, 2019) zsáktelepülés, amelynek nincs önálló közigazgatása, és a közigazgatás hiányozna a településről. A lakosság 35 százaléka cigány nemzetiséghez tartozónak vallotta magát a 2011-es népszámlálás során (KSH, 2011); a becsült roma arány ennél jóval magasabb (50% körüli). Az aktív korú népesség 14 százaléka munkanélküli (NFSZ, 2020. november), ami az országos átlag több mint háromszorosa. A lakosság nagy része alacsony iskolai végzettségű, képzetlen, tartós munkanélküli. A faluban egycsoportos óvoda működik (15 fővel), az iskolások főként Egercsehiben, kisebb részben Egerben tanulnak. Az óvodán kívül nincs másik olyan közszolgáltatás, amely a gyerekeknek, a gyerekes családoknak nyújtana segítséget a napi problémák kezelésében. Pedig ilyen jellegű szolgáltatásokra nagy szükség volna, mivel a gyerekek egy része tanulási nehézségekkel küzd, és jelentős a sajátos nevelési igényűnek (SNI) nyilvánított gyerekek, tanulók száma.

A koragyerekkori képességgondozást támogató program célja, hogy a gyerekeket célzó szolgáltatások hiányát pótolja, csökkentse a faluban, valamint erősítse a szülői kompetenciákat, elsősorban a képességgondozás terén. További céljuk, hogy ismereteket, készségeket, tudásokat adjanak át a helyi fiataloknak, akikre önkéntesként is számítanak (ezeknek a fiataloknak már több saját kezdeményezése is megvalósult).

A program fő elemei:

- Egyéni és csoportos foglalkozások szülők/anyák részvételével
- Családi napok
- Nyári tábor
- Szabadidős és kulturális programok

A gyerekeknek szóló egyéni és csoportos fejlesztő, fejlődést támogató foglalkozásokat hetente több alkalommal, az egyesület közösségi házában szervezik meg (a programvezető irányításával, helyi önkéntes szülők közreműködésével). A foglalkozások két korosztályt céloznak: a 0–3 éves gyerekeket (és szüleiket), valamint a 4–8 éves óvodásokat és iskolásokat. A foglalkozások elsősorban a mozgásfejlesztést, a nyelv- és beszédfejlesztést, a kognitív képességek fejlesztését, valamint a hiányzó készségek és ismeretek pótlását szolgálják annak érdekében, hogy a gyerekek meg tudjanak felelni az intézményi elvárásoknak, és megelőzhető legyen a tanulási problémák, nehézségek kialakulása.

A foglalkozásokon előre megtervezett tematika szerint haladnak, csoportnaplót vezetnek, és feladatlapok kitöltésével dokumentálják a gyerekek fejlődését. A részt vevő szülők és fiatalok kérdőíveken keresztül adnak rendszeres visszajelzést.

Kihívást jelent a program számára, hogy a gyerekek a fejlődésben nem azonos szinten állnak akkor, amikor csatlakoznak a foglalkozásokhoz, és persze fejlődésük üteme is eltérő lehet. Ezért igyekeznek mindenkinek annyit nyújtani, amennyire éppen szüksége van. Egyre több szülőt sikerült bevonnani a programba, ők gyerekeikkel közösen vesznek részt a foglalkozásokon. Tapasztalatok szerint a szülői jelenlét hiánya (ami még mindig több gyerek esetében jellemző) hátrányt jelent a gyerekek számára, hiszen nincs meg a szülői jelenlét nyújtotta támogatás és biztonság. A programvezető személyesen látogatja a családokat, és igyekszik őket meggyőzni arról, hogy mind a szülők, mind a gyerekek részvétele fontos. 2020-ban, a járványhelyzet miatt több csoportos foglalkozás is elmaradt, a programvezető azonban – a lehetőségekhez mérten – egyéni foglalkozásokat és egyeztetéseket tartott a családoknál, feladatsorokat és (a finommozgást segítő) színezőket vitt a gyerekeknek, elősegítve ezzel a program folytonosságának fenntartását.

A havi rendszerességgel megrendezett családi napok a családok, a gyerekek és a felnőttek, illetve a közösség együttlétének ösztönzését szolgálják. Ezekben a rendezvényekben lehetőség van a közös tevékenységekre, játékokra, illetve az információk és a tapasztalatok cseréjére.

A program nyaranta táborral egészül ki, melyet legutóbb 2019-ben Terpesen tartottak meg a környékbeli településeken élő gyerekekkel közösen. A tábor általános céljai közt a napi mozgás és a kognitív fejlesztések szerepelnek, de a központi tematika évente változik (pl. földrészek, állatok stb.). A gyerekek minden évben nagyon várják a tábort, ahonnan élményekkel és új barátságokkal térnek haza.

A programot az egyesület középfokú végzettséggel rendelkező munkatársa vezeti egy külső szakember (pedagógus) közreműködésével, illetve irányítására alapján, aki emellett heti egy alkalommal tart foglalkozásokat. Az óvodavezetővel jó kapcsolatot ápolnak, folyamatosan konzultálnak vele, és figyelembe veszik a foglalkozásokkal kapcsolatos javaslatait. A szoros együttműködést jelzi, hogy a program munkatársait meghívták óvodai programokban való részvételre.

A programba, illetve az egyesület munkájába több helyi, jellemzően 14–18 éves fiatal kapcsolódott be önkéntesként, így számukra külön tevékenységeket, foglalkozásokat, szabadidős és kulturális programokat kezdtek szervezni.

A projekt eredményeként a bevont, rendszeresen járó gyerekek egyre inkább elérik az életkoruknak megfelelő fejlettségi szintet, és egyre jobb alapkészségekkel rendelkeznek, óvodai, iskola teljesítményük javul.

Szegényeket Támogató Alap Egri Alapítványa

3300 Eger, Béke út 60.
www.szetaeger.hu

Tanulási képességek fejlesztése az egri Béke-telepen

A Szegényeket Támogató Alap Egri Alapítványa 1989-es létrejötte óta a szegénységben élők, különösen a romák társadalmi integrációját, mobilitását segíti elő különböző eszközökkel. Szolgáltatásaikkal az alacsony iskolai végzettségű, információs deficittel rendelkező, társadalmi kirekesztettségben élők társadalmi és kulturális tőkét igyekeznek bővíteni.

Az alapítvány működése során mindig törekedett a romák, különösen a gyerekek és a fiatalok társadalmi hátrányainak csökkentésére: támogatják, segítik az alacsony iskolai végzettségűek képzését, szakmaszerzését; 1990 óta szinte minden évben megszervezik nyári táboraikat; folyamatosan végzik a gyerekek tanulásegítését, nyomon követik óvodai-iskolai előmenetelüket; erősítik a gyerekek és a fiatalok továbbtanulási és munkavállalási esélyeit. Mindezek érdekében számos programot és szolgáltatást biztosítanak, amelyekbe igyekeznek aktívan bevonni az érintett szülőket és a közösség tagjait.

Az alapítvány munkatársai, önkéntesei 1997 óta foglalkoznak napi rendszerességgel telepi körülmények között élő családokkal. Elsőként az egri (felnémeti) Béke-telepen alakítottak ki kapcsolatot a helyi közösséggel, ahol settlement típusú közösségi házat hoztak létre, ezzel biztosítva állandó jelenlétüket, elérhetőségüket. Az alapítvány és a telepen élők közös eredménye, hogy a város önkormányzata – pályázati pénzből – közművesítette, fejlesztette a telepet, javítva ezzel a helyiek életminőségét.

A megszerzett tapasztalatok birtokában több környező településen is fejlesztő tevékenységekbe kezdtek, illetve 2013-tól szervezik az „észak-magyarországi settlement-hálózatot”. Ennek tagjai olyan helyi civil szervezetek, amelyeket főként romák hoztak létre, és céljuk a helyi roma közösség, különösen a gyerekek és fiatalok társadalmi kirekesztettségének csökkentése. Az alapítvány folyamatosan segíti, erősíti ezeknek az egyesületeknek a munkáját (forrásszerzéssel, humánerőforrás-fejlesztéssel, tudásátadással).

Az itt bemutatott koragyerekkori képességgondozást támogató programjait a szervezet Egerben (52898 fő, KSH 2019), a felnémeti Béke-telepen valósítja meg. (A felnémeti városrész Eger északi részén található. A korábban önálló falut 1961-ben csatolták Egerhez, de ténylegesen csak a 2000-es években épült össze a két városrész.) A városi tömegközlekedés érinti a településrészt, a buszjáratok azonban viszonylag ritkán járnak, így az áruházak, közintézmények elérése korlátozott. Óvoda, iskola és könyvtár elérhetők Felnémeten, de más közintézmény nem. A Béke-telepi családokban sokan dolgoznak, jelentős részük alkalmi- és idegymunkát végez, de – alapvetően a szervezet munkájának hatására – egyre többen (főként fiatalok) dolgoznak az elsődleges munkaerőpiacon (szakmával, jogosítvánnyal).

Koragyerekkori hátránycsökkentő programjuk hosszú távú célja, hogy a Béke-telepen felnövekvő gyerekek – szocio-ökonómiai hátrányaikból eredő – lemaradásukat behozzák, elérik képességeik maximumát, megfelelő képzettséget, végzettséget szerezzenek, ami megalapozza társadalmi integrációjukat. A közvetlen cél az, hogy a 2–8 év közötti gyerekek – a fejlesztő foglalkozások hatásaként – hiányzó készségeiket, ismereteiket pótolják, meg tudjanak felelni az óvodai és iskolai elvárásoknak, illetve stabil alapképességekkel rendelkezzenek (írás, olvasás, számolás).

A program fő elemei:

- Gyermekfoglalkozások (két korcsoportra bontva)
- Belvárosi séták
- Nyári tábor
- Tematikus családi napok

A program keretében hetente négy napon egyéni és csoportos foglalkozásokat tartanak a gyerekek számára, korcsoportos bontásban. A 2–5 éves, illetve az óvodás gyerekek komplex képességgondozásával (mozgás, nyelv, kommunikáció, kognitív képességek) foglalkoznak annak érdekében, hogy behozzák a lemaradásokat, megalapozzák az iskolára felkészülés sikerességét. Sokat rajzolnak (ceruzafogás, ábrázolás, színek felismerése, finommotorika fejlesztése), énekelnek, mondókákat tanulnak (szókincs, memória, ritmus), tornáznak és játszanak (szerepjáték). Azok az óvodások, akik rendszeresen (legalább heti 1–2 alkalommal) járnak a foglalkozásokra, sokat haladnak előre a finommozgások, a logikai gondolkodás és a nyelvi kifejezés terén. Személyiségük kinyílik, és együttműködővé válnak.

Az idősebb gyerekekkel tanulnak a foglalkozásokon, valamint különböző fejlesztő és csoportos játékokba vonják be őket. A fejlesztő foglalkozások hatására a diákok (1–3. osztályosok) a számolás, az írás, az olvasás, a kommunikáció, a környezetismeret terén egyértelműen erősödnek, és rendszerint teljesítik a tantervi kötelezettségeket. A foglalkozások komplexek, egy-egy délután több tevékenységet foglalnak magukban, vagyis több képesség fejlesztését célozzák. Az előrehaladás nyomon követését és értékelését a foglalkozásokon vezetett csoportnaplók, a megfigyelések és a gyerekek munkái, alkotásai teszik lehetővé.

A program keretében tematikus, egyhetes nyári táborokat is szerveznek elsősorban a Béke-telepi (felnémeti) gyerekek számára, de a környező kistelepülésekről is fogadják a résztvevőket. A gyerekek helyismeretét, tájékozódását, szociális készségeit erősítő belvárosi séták során Eger kulturális-szabadidős programjait (múzeum, mozi, bábszínház, strand), helyszíneit látogatják meg, vagy csak „sétálnak egyet” a telepről messzinek tűnő belvárosi utcákban (esetenként a csatlakozó szülőikkel együtt).

A havonta megrendezett, tematikus családi napok (30–80 fő részvételével) a helyi közösséget erősítik, miközben lehetőséget biztosítanak a közös játékokra, az együttlétre, az informális kapcsolatok bővítésére és az információcserére. Családi napok keretében szerveznek egy- vagy többnapos családi kirándulásokat is (olyan távolabbi helyszínekre, mint pl. Tihany, Veszprém, Zánka, Budapest, Nyíregyháza, Debrecen).

A programelemeket olyan szakemberek (jelentős tereptapasztalattal rendelkező szociológus, szociálpolitikus, szociális munkás, pedagógus) vezetik, akik a kezdetektől vagy hosszú évek óta dolgoznak a szegregátumban élő családokkal. A szakemberek mellett olyan munkatársak is közreműködnek a programok szervezésében és megvalósításában, akik a közösség elismert tagjai.

2020 tavaszán, a járvány miatti korlátozás alatt, a digitális oktatásban való aktív részvétel, a gyerekek folyamatos elérése bővítette az alapítvány szakmai kapcsolatait; különösen az érintett óvodákkal és iskolákkal erősödött az együttműködés.

Szomolyai Magyar Roma Egyesület

3411 Szomolya, Széchenyi út 18.
szomaro

„Ringatlak kislányom!” – Koragyerekkori hátránycsökkentés Szomolyán

A Szomolyai Magyar Roma Egyesület 2005-ben a helyi roma közösség kezdeményezésére alakult azzal a céllal, hogy javítsa a helyi cigány közösség életminőségét, társadalmi mobilitási esélyeit, képviselje érdekeit, közvetítsen közöttük és a település döntéshozói és a nem roma lakosság között. Az egyesület többek között a hátrányos helyzetű emberek munkaerőpiaci esélyeit igyekszik növelni, illetve alaptervékenységük a szociális ügyintézés, annak segítése, valamint az érdekképviselés.

Az egyesület – szakmai háttértámogatással – 2007 és 2009 között két pályázati körben valósított meg telepfelszámolási programot Szomolyán, amely a barlanglakásokban (pince házakban) élő családok integrált lakókörnyezetbe költözését támogatta. Az egyesület 2008-ban ingatlant vásárolt a községben, amelyben kialakították irodájukat és közösségi házukat. 2009–2010-ben egy elnyert támogatásnak köszönhetően térségi szinten működtették Roma Szolgáltató Irodájukat. Ekkor kerültek kapcsolatba a Szomolyától mintegy 30 kilométerre lévő Sály községgel (1800 fő). Ezen a településen 2010–2011-ben már konzorcium vezetőként valósítottak meg telepfelszámolási programot, majd később – szintén pályázati támogatással – Sályon is közösségi házat alakítottak ki.

Közösségi házaikban díjtalanul biztosítanak számítógép- és internetelérést, és igyekeznek fejleszteni a gyerekek és a szülők informatikai ismereteit. Az egyesület segít a hivatalos és szociális ügyintézésben, a szociális készségek erősítésében, emellett életvezetési és mentális tanácsadást is nyújt. Rendszeresen szerveznek szabadidős, közösségi programokat, mint pl. táborok, kirándulások, családi és roma napok.

Az egyesület koragyerekkori hátránycsökkentő programját Szomolyán valósítja meg, amely Borsod-Abaúj-Zemplén megye dél-nyugati határában helyezkedik el, a legközelebbi nagyváros Heves megye székhelye, Eger (17 km; 53 000 fő). Szomolya lakossága 1538 fő (KSH, 2019), a roma lakosság aránya – a 2011-es népszámlálás szerint – 17 százalék (KSH, 2011), de valójában a falu lakosságának mintegy 35–40 százaléka roma. Jelentős részük munkanélküli, alacsony iskola végzettségű, lakás- és jövedelmi szegénységben él. Magas a középiskolából lemorzsolódottak aránya, és jellemző a korai gyerekvállalás, családalapítás. A településen 50 gyermek befogadására alkalmas óvoda és nyolc évfolyamos általános iskola működik. Mindkét intézmény szegregált, az iskolába évek óta szinte csak roma tanulók járnak (a nem roma gyerekek és ma már a roma diákok egy része is a szomszédos/közeli települések intézményeiben tanulnak).

Az egyesület ezért célul tűzte ki, hogy a fiatal (17–28 év közötti) szülők számára olyan programokat és tevékenységeket biztosítson, amelyek során általános és gyermeknevelési ismereteik bővülnek, szülői kompetenciáik erősödnek, így tudatosabban nevelik-gondozzák gyerekeiket. További céljuk, hogy a fiatal anyákból egymást támogató, önszorgító közösség szerveződjön és stabilan működjön.

A program fő elemei:

- Szülői klubok (ezen belül: „szülők csoportja” és tájékoztató napok)
- Gyerekfoglalkozások (korcsoportonként)
- Nyári tábor
- Családi napok és kirándulások

Annak érdekében, hogy a fiatal anyukákból támogató, segítő közösség jöjjön létre, a program munkatársai kéthetente szülői klubot szerveznek. A résztvevőknek lehetősége van a kötetlen beszélgetésre, és azoknak az aktuális problémáknak, nehézségeknek a megbeszélésére, amelyek hatással vannak mindennapjaikra. Gyakori téma az iskolaérettség, a gyerekeknevelés, az óvodai-iskolai problémák, konfliktusok. A klub keretében időközönként tájékoztató napokat szerveznek. Ilyenkor külső szakembereket (védőnő, mozgásfejlesztő, nevelési tanácsadó, gyógypedagógus) hívnak, akik beszélnek többek között a koragyerekkori képesség gondozás és a játék fontosságáról, mozgásfejlesztői gyakorlatokat mutatnak be, és válaszolnak a szülők kérdéseire, felvetéseire.

A gyerekeket alapvetően három korcsoportban érik el:

- A hetente tartott, kötött és kötetlen elemeket egyaránt tartalmazó Ringató elsősorban a 0–3 év közötti gyerekeknek és szüleiknek szól. Fókuszában a mozgás- és beszédfejlesztést támogató játékok, gyakorlatok állnak, amelyeket a programvezető útmutatása szerint a szülők és a gyerekek közösen végeznek el. A gyerekek bemeneti mérését szakember végzi, a foglalkozásokon csoportnaplót vezetnek (amely segíti a fejlődés nyomon követését).
- Az óvodáskorú (3–5 éves) gyerekek Mesedélutánján a foglalkozásvezető mesét olvas, amelyet közösen, különböző módszerekkel dolgoznak fel (rajzolás, festés, színjátás, bábjáték).
- A Játsszóház az 5–10 éves korosztályt éri el, és elsősorban a kommunikációs és a szociális készségek fejlesztését támogatja (társas- és csoportjátékokkal, kézműves foglalkozásokkal).

A nyári tábort a kisiskolás, óvodás korosztály számára minden évben megrendezik. A többnapos program szerves része a kirándulás, a kézműves foglalkozások, valamint a különböző társas- és csoportos játékok).

A családi napok és a csoportos kirándulások népszerűek a szülők és a gyerekek körében; a közös játékok és élmények során erősödnek az együttműködések, a kapcsolatok. A szülői klubba főleg a 0–3 éves gyerekek szülei kapcsolódnak be, ám ezeken a közösségi eseményeken jóval több szülő és más érdeklődő is részt vesz. A családi napokat és a közösségi programokat az egyesület több szülő aktív részvételével, velük közösen szervezi.

A Ringatót és a szülői klubot a szociális munkás diplomával rendelkező programvezető irányítja. Ő végzi a bemeneti méréseket, illetve ő állítja össze más programelemek tematikáját is, és segíti a foglalkozásvezetőket azok megvalósításában. Szorosan együttműködik a helyi védőnővel, a családgyógyógyzóval, az óvodával, esetenként az iskolával, így a szervezet tevékenysége ma már egyre ismertebb a helyi intézmények és szakemberek körében.

Az egyesület tapasztalata szerint a koragyerekkori program hatására erősödött a résztvevők szülői kompetenciája, gyermeknevelési ismereteik és készségeik bővültek. A közös szervezések, megvalósítások során a szülők közössége erősödött, és kialakult egy jól működő, egymást segítő közösség (szülőkből és gyerekekből). A gyerekek készségei és képességei – mért eredményeik alapján is – javultak, a szülők és a gyerekek közötti kapcsolatok mélyültek, és kialakultak azok a közös (játék) tevékenységek, amelyek hosszú távon hozzájárulnak a családon belüli kapcsolatok és viszonyok változásához is.

Tarnagyöngye Egyesület

3334 Szajla, Kossuth Lajos út 35.
Tarnagyöngye-Egyesület-Szajla

Koragyerekkori hátránykompenzálás Ó-Szajlán

A Tarnagyöngye Egyesület az ó-szajlai cigány közösség érdekérvényesítése érdekében alakult meg 2013-ban (a Szegényeket Támogató Alap Egri Alapítványa által vezetett „Hét falu-egy hálózat” projekt ösztönzésére, illetve annak keretében). A szervezet célja, hogy elősegítse az ó-szajlai emberek szociális és foglalkoztatási helyzetének javulását, és hozzájáruljon a település fejlesztéséhez, szebbé tételéhez. Alaptevékenységei közé tartozik az érdekérvényesítés és a falu közösségének szervezése; ennek érdekében rendszeresen szerveznek közösségi programokat, eseményeket (pl. Szajla Napja, gyereknap, sportnap, majális) és helyi szintű egyeztetéseket. Az Egyesület tagja a Heves33 Vidékfejlesztési LEADER Akciócsoportnak, valamint együttműködik a települési és a roma nemzetiségi önkormányzattal.

A Heves megyei Szajla 526 fős község (KSH 2019), amelynek része Ó-Szajla. Ez az eredeti, régi település, az Új-falu később épült ki. A két településrész azonban földrajzilag (is) elkülönül egymástól. Ó-Szajlán lakik a falu népességének kétharmada; mintegy 80 százalékuk cigány, nagy részük mélyszegénységben él. A településrész infrastruktúrája nagyon hiányos, nincs bolt, nincsenek intézmények, a tömegközlekedés rossz, ritka. A legközelebbi város Péterváására (10 km, 2200 fő), a megyeszékhely, Eger 27 kilométerre fekszik. Az Új-faluban található az óvoda, az iskolások Sirokba és Péterváására járnak.

2012-ben külső civil segítséggel közösségi ház létesült Ó-Szajlán (a volt kocsmában), amely nyitott, befogadó térként szólította meg és motiválta az embereket, valamint egyre inkább támogatta probléma-felismerésüket és érdekérvényesítésüket. A közösségi ház szolgáltatásai (pl. számítógép, internet- és vezeték nélküli telefon használata, munkapiaci információk közvetítése, gyerekfoglalkozások) nagymértékben hozzájárultak ahhoz, hogy a helyi közösség létrehozza saját egyesületét.

A jellemzően korán gyereket vállaló, többnyire gyesen lévő ó-szajlai (és szajlai, terpesi) anyák izoláltak, kapcsolatrendszerük beszűkült. Gyermeknevelési technikáikban a tradicionális szokások érvényesülnek, hiszen csak a nagyszülői, szülői mintákat látták. Többségük nem járt óvodába, nem ismeri a gyerekdalokat, mondókat, és általában nem tudják, hogy ezeknek milyen fontos szerepük van gyerekeik képességeinek gondozásában, kibontakoztatásában. Otthonaikból hiányoznak a nagy- és kismozgások fejlődéséhez szükséges játékok és eszközök (a faluban pedig nincs játszótér). A gyerekek életkorukhoz képest többnyire le vannak maradva, kevés a szókincsük, szabálykövetésük bizonytalan.

A koragyerekkori program átfogó célja, hogy Ó-Szajlán csökkenjen a mélyszegénységben élők száma; megszakítsa a szegénység újratermelődésének folyamatát azzal a segítséggel, amely a gyerekek fejlődését biztosítja. A beavatkozások hosszú távú célja az, hogy a gyerekek iskolai pályafutása sikeresebb legyen, szakmát, érettségit, esetleg diplomát szerezzenek. Ennek érdekében a program foglalkozásai elsősorban a kisgyerekek hátrányait kompenzálják, csökkentik, és megteremtik a jobb iskolai eredmények alapjait. A program az anyákat is megszólítja; ismereteket bővít, tudást, kompetenciákat, mintákat ad át, miközben igyekszik formálni, erősíteni a szülői közösséget.

A program fő elemei:

- Gyerek-szülő csoport
- Játszunk együtt! foglalkozások
- Kreatív csoport
- Családi napok
- Családsegítés, szociális ügyintézés

A gyerek-szülő csoportban a településen élő fiatal édesanyákat gyerekeik nevelési ismeretek átadásával segítik, valamint releváns készségeiket és technikáikat bővítik. A csoportot havi egy alkalommal pedagógus (és művelődésszervező- szabadidő-szervező) szakember tartja, akinek vezetésével különösen a kis- és finommotoros mozgásokra, a ritmusérzék fejlesztésére és a vizuális kifejezésre fókuszálnak.

A Játszunk együtt! csoport foglalkozásait heti rendszerességgel a helyi programvezető tartja a szülők aktív részvételével, akik a gyakorlatban, gyerekeikkel közösen alkalmazzák a tanult mozgásfejlesztési technikákat, és megbeszélik az észlelt problémákat.

A szülők a Kreatív csoport alkalmain közösen alkotnak gyermekekkel, ezáltal kapcsolatuk erősödik, vizuális készségeik fejlődnek. A családi napok havonta egy alkalommal az egész család számára biztosítják a minőségi időtöltést. A program elemeként, szociális ügyintézés keretében heti rendszerességgel fogadják az ügyfeleket, akiknek segítséget nyújtanak különböző hivatalos ügyeik intézésében, illetve információkkal, tanácsokkal látják el őket.

Az anyák között több olyan önkéntes van, akik már nyitáskor várják a programvezetőt, és segítenek az előkészületekben, majd az elpakolásban, a takarításban; ők már egyértelműen sajátjuknak érzik a közösségi házat. Ők azok, akik hírért viszik a programnak, és folyamatosan hívják a szülőket, a gyerekeket. Fontos eredmény, hogy a szülőkkel bizalmas kapcsolat alakult ki, szívesen részt vesznek a foglalkozásokon, és gyerekeikkel alkalmazzák is a tanultakat.

2020-ban a koronavírus okozta rendkívüli helyzet miatt a szervezet munkatársainak nehézségekkel kellett szembenézniük, mert a gyerekekkel megszűnt a személyes kapcsolat. A korlátozásoknak azonban kedvező hatása is volt: erősödött a kapcsolat a szülőkkel, akiket a program feladatlapokkal, játékos gyakorlatokkal segített az otthoni gyerekeik nevelésben. A szülők egyre inkább felismerték gyerekeik erősségeit és gyengeségeit, és ezeket megbeszéltek a programvezetővel is, akihez gyakran fordultak tanácsokért.

A szakmai kapcsolatok folyamatosan fejlődnek a program indulása óta. Az egyesület jó kapcsolatot ápol a polgármesterrel (aki már több programjukon, rendezvényükön részt vett) és a roma nemzetiségi önkormányzattal (amellyel együttműködési szerződés keretében segítik egymás munkáját, programjait). A szajlai óvoda vezetőjével is erősödött a szervezet kapcsolata, különösen a járványidőszak (első hulláma) alatt: a helyi programvezető több héten keresztül segített feladatokat készíteni és azokat eljuttatni a gyerekeknek. A Magyar Európai Nők Egyesülete (MENŐK) több alkalommal támogatta anyagilag az egyesületet, illetve annak közösségi programjait.

A foglalkozások eredményeként a gyerekek verbális és manuális készségei fejlődnek, ismereteik bővülnek, feladattartásuk és koncentrációjuk javul. Ennek következtében könnyebben illeszkednek be az iskolai környezetbe, és teljesítik az iskolai követelményeket. A szülő-gyerek kapcsolat sok családban erősödött, a szülői kompetenciák nagymértékben bővültek.

XXI. Századi Roma Nők Országos Egyesülete

4400 Nyíregyháza, Ungvár sétány 5.
21szromanok.simplesite.com

SZIROM játszóház Jóságvárosban (Nyíregyházán)

A XXI. Századi Roma Nők Országos Egyesületét 2016 tavaszán hozta létre 10 aktív roma és nem roma származású nő Nyíregyházán. 2020-ra az egyesület taglétszáma 18 főre bővült, és a női tagok mellett férfiak is csatlakoztak. Emellett a szervezet tevékenységeiben további 12 fő középiskolás, roma diák és munkanélküli roma asszony is részt vesz önkéntesként.

Az egyesület fő célja, hogy a (roma és nem roma) nők jogainak és társadalmi érdekeinek képviselését segítse elő, támogatva közéleti szerepvállalásukat és családjuk életminőségének javulását. További céljuk, hogy csökkentsék a többségi társadalom romákkal szembeni előítéleteit, támogassák a roma kisebbség hazai és európai integrációját, valamint az, hogy a cigányság szociális, foglalkoztatási, vállalkozási, egészség-megőrzési és képzetségi problémáira megoldásokat keressenek.

Alaptevékenységükbe a közösség-szervezés és közösségfejlesztés, az érdekképviselet, az érdekvédelem tartozik, és figyelmet fordítanak a roma hagyományok és kultúra őrzésére és ápolására, kulturális és szabadidős programok szervezésére. Céljaik megvalósítása érdekében a kezdetektől fogva jelentős terepmunkát végeznek, felkeresik a leszakadó településrészeket élő, főként roma családokat. Beszélgetnek velük, és különböző területeken igyekeznek felmérni igényeiket és problémáikat (pl. iskolai felzárkózás, továbbtanulás, otthonteremtés, lakáshoz jutás, mediáció). Tevékenységeik között szerepelnek a prevenció (egészség, egészséges életmód terén), a kreatív önismereti, személységfejlesztő foglalkozások, a kulturális, hagyományőrző programok.

A szervezet Nyíregyházán végzi tevékenységét, azon belül a szegregált lakótelepeken, településrészekben, elsősorban Jóságvárosban. A város népessége 116 799 fő (KSH, 2019), ezzel az ország hetedik legnépesebb városa. A cigány lakosság aránya – a 2011-es Népszámlálás szerint – mindössze 2 százalék (KSH, 2011), becslült arányuk az országos átlagnál (7–9%) magasabb (10–15%). Nyíregyháza belterületén két jelentős szegregátum található: a Huszár-telep és a Keleti lakótelep. Szegregálódó városrész Jóságváros, Nyíregyháza második legnépesebb lakótelepe. A város lakosságának közel egyötöde él itt, a helyi buszjáratok érintik, üzletek és oktatási intézmények is megtalálhatóak területén. Az 1970-es években épült toronyházak garzonlakásaiban zsúfolt körülmények között (21 négyzetméteren akár 6 fő is él együtt), 80%-ban romák lakják, a gyerekek ingerszegény környezetben nőnek fel. Emiatt jelentős az igény a szülőket és a gyerekeket (közösen) célzó, ingyenes szolgáltatásokra, programokra. A helyszínt a közeli könyvtár és az Ungvár sétányon található, központi fekvésű közösségi ház, az Üveggház biztosítja (a célcsoport lakóhelye, a „Toronyház” tövében).

A koragyerekkori képességgondozást támogató program célja a szegregátumban, pontosabban a jóságvárosi Toronyházban élő 8 év alatti gyerekek képességeinek és készségeinek fejlesztése, bölcsődei, óvodai, iskolai beilleszkedésük elősegítése, illetve tanulási nehézségeik kezelése. További cél, hogy közösségi programokkal csökkentsék az ott élő helyi közösségek, családok közötti feszültséget, illetve a romák és a nem romák közötti ellentéteket, valamint erősítsék a lakók közötti kooperációt. A projekt fontos célja a helyi közösség aktivizálása, önszerveződő csoporttá formálása, az ott élő családok érdekvédelemének támogatása.

A program fő elemei:

- Toborzó rendezvény
- SZIROM-Játszóház
- Szülői klub
- Kirándulás, szabadidős családi programok
- Szupervízió és szakmai együttműködés

A program a Jóságvárosban élő közösség részére szervezett toborzó rendezvénnyel indul, amelyet kreatív kézműves foglalkozással, akadályversennyel, interaktív mese feldolgozással és arcfestéssel színesítenek a szervezők.

A SZIROM-Játszóháznak a helyi könyvtár és az Üveggház ad helyet, ahol két korcsoportra bontva heti rendszerességgel szerveznek gyerekfoglalkozásokat. A kisebbekkel, a négy év alatti korosztállyal és a szülőkkel zenés, mozgásos programok keretében játszanak közösen. Az 5–8 évesek mozgásos, ritmikus foglalkozásain a játékok, interaktív mesék, mondókák és népdalok, egyéb zenei foglalkozások, kreatív programelemek kerülnek előtérbe. A foglalkozások célja, hogy a hátrányos helyzetű gyerekek megfelelő ütemű fejlődését támogassák, a gyerekek ingergazdag környezetben, hasznosan töltsék a szabadidejüket, és javuljanak kommunikációs és szociális készségeik, mozgásuk és finommotorikájuk. A foglalkozásokon a szülők is részt vesznek, így otthon is tudják alkalmazni a tanult gyakorlatokat. További fontos cél, hogy az esetleges képességhiányokat felismerjék, és szükség esetén időben szakemberhez irányítsák a gyerekeket.

A havonta megrendezett szülői klubban a szülők találkozhatnak egymással és a szakemberekkel, akikkel kötetlenül tudnak beszélgetni, miközben olyan ismeretekhez jutnak, amelyek segítik gyermekeik nevelését, fejlesztését. A klub célja az is, hogy a szülők képessé váljanak a saját és gyerekeik érdekeinek képviselésére, érvényesítésére, és felmerülő problémáikra megoldást találjanak. A klub hatására több szülő vett részt képzésen, és vannak, akik munkát is találtak.

A közös családi élményeket és a csoportdinamikát kirándulások is erősítik. Ezek a programok a családok kiszakadhatnak a hétköznapiokból, és közben szorosabbá válnak a szülő-gyerek kapcsolatok is.

A szülők hozzájárulásával minden bevont gyerekről portfóliót készítenek, amely egészen a magzati korszakig visszatekintve tartalmaz részletes információkat a gyerekről (a szülővel készített interjú alapján). A portfólióban folyamatosan rögzítik a változásokat, az eredményeket, így a fejlődés nyomon követhető. A foglalkozásokon naplót vezetnek, amely szintén segíti a gyerekek előrehaladásának rögzítését és értékelését.

A szervezet fontosnak tartja saját fejlődését és szakmai együttműködéseinek erősítését. Rendszeresen értékeli saját munkáját; tapasztalatcsere céljából felvették a kapcsolatot több civil szervezettel és a helyi baba-mama klubbal. Szoros kapcsolatban vannak a védőnővel és egyéb szakemberekkel. (2020-ban a városi családsegítő szolgálat munkatársa az interaktív mese programelem szervezőjeként vett részt a programban).

Az egyesület tagjai négy éve dolgoznak Nyíregyháza Jóságvárosi településrész Toronyházában, leginkább hátrányos helyzetű családokkal. A hiányokat, a problémákat évek óta látják, és most azt tapasztalták, hogy a program rendszerességet hozott a családok életébe, illetve a résztvevők nyitottabbá váltak egymás iránt, bátrabban kérnek segítséget, tanácsot egymástól. A program hatásaként a gyerekek könnyebben alkalmazkodnak a szabályokhoz és a rendszerességhez, ami segíti beilleszkedésüket az oktatási intézményekbe.

Kárpátok Alapítvány

KÁRPÁTOK ALAPÍTVÁNY – MAGYARORSZÁG

A Nemzetközi Kárpátok
Alapítványi Hálózat tagja

www.karpatokalapitvany.hu
www.carpathianfoundation.org

Az 1995-ben nemzetközi keretek között létrejött, majd Magyarországon önálló szervezetként 2002-ben bejegyzett Kárpátok Alapítvány küldetése a Kárpátok régióban élő emberek életminőségének javítása, a régió társadalmi, etnikai, kulturális és természeti értékeinek megőrzése és fenntartható fejlődésének támogatása, elsősorban a határmenti régiókban.

Az Alapítvány pályázati úton történő adományozással és hátrányos helyzetű vidéki térségek és közösségek támogatását előirányzó fejlesztési célú programok, projektek lebonyolításával, valamint ösztöndíjak utalványozásával foglalkozik.

Megalakulásunk óta közel 16 millió amerikai dollárt adományoztunk önkormányzatok és non-profit, civil szervezetek százainak. Az Alapítvány fő stratégiai célja a régió emberi erőforrásainak (egyének, szervezetek, közösségek) fejlesztése a leszakadó vidéki térségek, hátrányos helyzetű közösségek, kisebbségek fejlődésének érdekében, így közvetlen a szegénység és a társadalmi kirekesztettség csökkentése.

Jelenleg futó programjaink fő célja a hátrányos helyzetű vidéki régiókban működő civil szervezetek és helyi közösségek kezdeményezéseinek támogatása, a sérülékeny csoportok és a hátrányos helyzetű fiatalok támogatása, valamint a társadalmi tudatosság növelése.

Szerzők: Bata Boglárka, Szabó Gabriella, Szomor Éva
Lektorálta: Farkas Zsombor, Szomor Éva
Felelős kiadó: Kárpátok Alapítvány-Magyarország, 3300 Eger, Felvégi u. 53.
(minden jog fenntartva)
2020.

Nyomdai előkészítés: Garamond 91 Kft., Eger

A Kárpátok Alapítvány – Magyarország a 2017. évi LXXVI. törvény értelmében külföldről támogatott szervezetnek minősül.

Európai Regionális Fejlesztési Alap

Interreg

EURÓPAI UNIÓ

Szlovákia-Magyarország

Partnerséget építünk

www.skhu.eu

www.viacarpatia-spf.eu

www.karpatokalapitvany.hu

A kiadvány az „Esélyt a hátrányos helyzetű gyerekeknek”, FMP-E/1901 /4.1 /015, projekt keretében készült, az Európai Unió és az Európai Regionális Fejlesztési Alap finanszírozásában, Szlovákia-Magyarország Interreg V-A Program a Kisprojekt Alap támogatásával.

További információk a projektről: <https://karpatokalapitvany.hu/koragyerekkor>

Jelen kiadvány nem feltétlenül tükrözi az Európai Unió hivatalos álláspontját.

Kárpátok
Alapítvány